

## **ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ЕЛЕКТРОННИЙ СУД ТА ОНЛАЙН-АРБІТРАЖ**

**Діана Ігорівна ДУБАС,**

*студентка 4-го курсу денної форми  
навчання Навально-наукового  
інституту права Київського  
національного університету  
імені Тараса Шевченка*

Сучасні інформаційні технології значною мірою впливають на всі сфери суспільного життя, і правосуддя не є винятком. Цифровізація господарського судочинства відкриває нові можливості для бізнесу та судової системи, сприяючи підвищенню ефективності правозастосування. Впровадження електронного суду та онлайн-арбітражу змінює традиційні підходи до вирішення господарських спорів, забезпечуючи швидкість, зручність і зменшення бюрократичних перешкод. Разом із тим, цифрова трансформація правосуддя породжує нові виклики, пов'язані із захистом даних, легітимністю електронних доказів і доступом до правосуддя.

Розвиток цифрових технологій впливає на судову систему як на національному, так і на міжнародному рівнях. Цифровізація правосуддя передбачає використання електронного документообігу, онлайн-засідань, електронного архівування справ і застосування штучного інтелекту для аналізу судових рішень.

Серед головних викликів цифрової трансформації господарського судочинства можна виділити захист персональних даних і кібербезпека. Господарські справи часто містять комерційні таємниці, конфіденційну інформацію про фінансові операції компаній, що потребує особливої уваги до питань безпеки. Також, довіра до цифрових рішень, а саме те, що учасники судового процесу можуть скептично ставитися до електронних механізмів, зокрема щодо автентичності цифрових доказів та забезпечення прозорості судового розгляду. Не менш суттєвим викликом є доступність цифрових технологій, адже не всі суб'єкти господарювання мають рівний доступ до електронних ресурсів, що може стати фактором дискримінації у судових процесах. Попри ці виклики, переваги цифровізації є беззаперечними. Використання технологій дозволяє суттєво зменшити навантаження на судову систему, мінімізувати корупційні ризики та прискорити розгляд справ.

Електронний суд (E-court) є одним із ключових елементів цифрової трансформації правосуддя, що докорінно змінює підхід до здійснення судочинства. Запровадження цього механізму дозволяє сторонам подавати позовні заяви, надавати докази та оскаржувати судові рішення в цифровому форматі без необхідності фізичної присутності в

суді. Такий підхід значно підвищує ефективність процесу, оскільки усуває паперовий документообіг, що традиційно уповільнював розгляд справ.

Однією з головних переваг електронного суду є його оперативність. Автоматизація процесів скорочує час на обробку документів, а електронна комунікація між учасниками справи мінімізує затримки, пов'язані з надсиланням кореспонденції чи необхідністю фізичних відвідин судових установ. Крім того, цифровий формат значно знижує витрати, які традиційно несуть учасники судового процесу. Йдеться не лише про скорочення витрат на юридичне супроводження, а й про економію ресурсів на друк матеріалів, поштові пересилання та транспортні витрати, пов'язані з відвідуванням судових засідань.

Ще однією важливою перевагою є прозорість судового процесу. Кожна дія, здійснена в системі електронного судочинства, фіксується, що мінімізує ризики маніпуляцій, унеможливає втрату матеріалів справи та підвищує довіру до судової системи. У країнах Європейського Союзу електронне судочинство вже є поширеною практикою. Наприклад, у Німеччині діє система “Elektronischer Rechtsverkehr”, яка забезпечує цифрову комунікацію між судом і сторонами спору, а у Великій Британії використовується платформа “Online Civil Money Claims”, що дозволяє сторонам подавати позови у спрощеному онлайн-форматі.

В Україні функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС), яка поступово розширює свої можливості. Її повноцінне впровадження є важливим кроком у напрямку цифровізації правосуддя, що дозволить значно покращити доступ громадян та бізнесу до судових послуг, скоротити тривалість розгляду справ і підвищити ефективність господарського судочинства.

Використання сучасних технологій у судочинстві виходить далеко за межі електронного документообігу, трансформуючи правосуддя в цілком новий цифровий формат. Одним із найперспективніших напрямів є впровадження штучного інтелекту для аналізу судових рішень. У США та країнах ЄС вже активно використовуються алгоритми, що здатні прогнозувати можливий результат судового процесу на основі аналізу великого масиву справ, що, своєю чергою, допомагає адвокатам і суддям ухвалювати обґрунтовані рішення та підвищує ефективність правосуддя.

Ще одним важливим технологічним проривом стало використання блокчейну для збереження судових рішень. Децентралізована структура цієї технології забезпечує незмінність даних, запобігаючи підробці документів і втручанню в судовий процес. Це особливо актуально для господарського судочинства, де питання довіри до арбітражу та збереження автентичності документів має критичне значення.

Окремо слід відзначити практику віртуальних судових засідань, яка отримала значний розвиток під час пандемії COVID-19. Вимушене дистанційне проведення процесів продемонструвало не лише можливість ефективного функціонування судової системи в онлайн-форматі, а й

перспективність такого підходу для зменшення витрат часу та ресурсів. Використання відеозв'язку та електронного підпису робить судочинство доступнішим і оперативнішим, сприяючи розвитку цифрової юстиції.

Цифровізація господарського судочинства є неминучим процесом, який покликаний зробити правосуддя доступнішим, швидшим та ефективнішим. Впровадження електронного суду та онлайн-арбітражу дозволяє:

- оптимізувати судову систему, скоротивши навантаження на суди;
- забезпечити бізнесу більш зручні способи вирішення спорів;
- підвищити прозорість судочинства та зменшити рівень корупції.

Проте необхідно вирішити низку проблем, зокрема розширити правове регулювання онлайн-арбітражу, вдосконалити механізми кібербезпеки та забезпечити рівний доступ до цифрових сервісів. Для України розвиток електронного правосуддя є стратегічно важливим завданням, що відповідає європейським стандартам правосуддя та сприятиме формуванню сучасної правової системи. Удосконалення нормативної бази та впровадження передових цифрових технологій дозволять значно підвищити ефективність господарського судочинства, що позитивно позначиться на бізнес-кліматі країни.

### **Список використаних джерел**

1. Шимін О. Система електронного судочинства: комплексність компонентів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2023. № 4. С. 181–185. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/dec/32534/231576maket4-181-185.pdf>
2. Зайчук О. В., Король В. І., Нагнибіда В. І. Новітні підходи до регулювання інститутів цифрового права у законодавстві ЄС та перспективи для України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. № 2. С. 63–81. [https://doi.org/10.31359/jnalsu.29\(2\).2022.63-81](https://doi.org/10.31359/jnalsu.29(2).2022.63-81)
3. Бежевець А. М. Електронне судочинство як необхідний елемент цифрової трансформації суспільства та держави. *Інформація і право*. 2020. № 4 (35). С. 142–146. URL: <https://ippi.org.ua/bezhevets-am-elektronne-sudochinstvo-yak-neobkhdnii-element-tsifrovoi-transformatsii-suspilstva-ta>
4. International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID). ICSID Arbitration Rules: Introductory Note [Електронний ресурс]. URL: <https://icsid.worldbank.org/rules-regulations/convention/arbitration-rules/introductory-note>